

DENDROFLORA PARKU PAŁACOWEGO W UNII
(WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE)DENDROFLORA OF THE PALACE PARK IN UNIA
(GREATER POLAND VOIVODESHIP)

WOJCIECH ANTKOWIAK, MIECZYSLAW CZEKALSKI

W. Antkowiak, Katedra Botaniki, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, ul. Wojska Polskiego 71 C, 60-656 Poznań, Poland, e-mail: wojciech.antkowiak@up.poznan.pl

M. Czekalski, Katedra Roślin Ozdobnych, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań, Poland, e-mail: m.czekalski@op.pl

ABSTRACT. The park at Unia was established on the turn of the 19th century. It is 6.0 ha, with 42 species and cultivars trees and shrubs. Especially noteworthy are English oak (*Quercus robur*) 460 cm circumference, broad-leaved linden (*Tilia platyphyllos*) 420 cm circumference, little-leaf linden (*Tilia cordata*) 363 cm, European ash (*Fraxinus excelsior*) 360 cm, Russian elm (*Ulmus laevis*) 342 cm, crack willow (*Salix fragilis*) 340 cm, European alder (*Alnus glutinosa*) 366 cm, black poplar 'Italica' (*Populus nigra* 'Italica') 325 cm, box elder (*Acer negundo*) 255 cm, several common horse chestnut (*Aesculus hippocastanum*), black locust (*Robinia pseudoacacia*), and another trees and shrubs.

KEY WORDS: palace landscape park, trees and shrubs, Unia, Wielkopolska

WSTĘP

Dotychczas w Polsce zinwentaryzowano 9249 parków o łącznej powierzchni 50 354,65 ha (KAŁCZAK & WROŃSKA-PILAREK 2013). Przeważają wśród nich parki dworskie (5859), pałacowe (2267) i zamkowe (136), stanowiące niemal 90% wszystkich parków w Polsce (MICHAŁOWSKI i in. 1992, 1994, ZACHARIASZ 2008). Nazywane są ogólnie parkami wiejskimi. Do parków pałacowych należy park w Unii, w gminie Strzałkowo, w powiecie słupeckim. Wcześniej ani park, ani jego dendroflora nie były opisywane.

Przedstawione opracowanie jest kontynuacją prac o parkach wiejskich Wielkopolski, prowadzonych przez jednego ze współautorów od 1970 roku (CZEKALSKI 1970), a wspólnie z drugim współautorem do 2019 roku. W artykule ANTKOWIAKA i CZEKALSKIEGO (2019) wymieniono wszystkie publikacje dotyczące tych prac, dlatego w prezentowanym artykule nie będą one ponownie przytaczane.

METODA

Prace terenowe będące podstawą przedstawionego opracowania wykonano w 2020 roku. Ogólny stan parku i jego ukształtowanie opisano na podstawie obserwacji własnych. Oznaczono wszystkie taksony drzew i krzewów. Obwód pni najokazalszych drzew w obrębie danego taksonu oraz tych, które występują pojedynczo mierzono na wysokości 1,3 m od powierzchni gleby. W razie pomiaru obwodu na innej wysokości informację tę każdorazowo podano. Wysokość oszacowano wizualnie, w przybliżeniu. Nazwy drzew i krzewów przyjęto za SENETĄ i DOLATOWSKIM (2003). Wykaz drzew i krzewów zamieszczony w rozdziale Wyniki opracowano w układzie alfabetycznym, bardziej przejrzystym od systematycznego.

Współrzędne geograficzne Unii: 52°18'17"N; 17°44'22"E (ryc. 1). Zespół pałacowy został wpisany do rejestru zabytków 1.06.1974 roku pod numerem rejestracyjnym 1526, a park, wpisany do rejestru 9.04.1975 roku, otrzymał numer rejestracyjny 1707.

Ryc. 1. Unia na współczesnej ortofotomapie, za *Geoportal Infrastruktury Informacji Przestrzennej* (<http://geoportal.gov.pl>; 2020 r.)

Fig. 1. Unia on a contemporary ortophotomap, published by *Geoportal Infrastruktury Informacji Przestrzennej* (<http://geoportal.gov.pl>; 2020)

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE UNII

Unia leży na terenie prowincji Niż Środkowoeuropejski (31), podprowincji Pojezierza Południowobałtyckie (314/15) – makroregionu Pojezierze Wielkopolskie (315.5) i mezoregionu Równina Wrzesińska (315.56). Miejscowość Unia jest położona we wschodniej części mezoregionu. Równina ta jest prawie bezjeziorna, jedynie na południowym zachodzie występuje długa rynna kórnicka z ośmioma jeziorami. Gleby są tu zróżnicowane – na piaskach występują bielicoziemny, na glinie morenowej brunatnoziemny, w płytkich zagłębieniach terenu czarne ziemie bagienne (KONDRACKI 2002). Obszar ten jest znacznie wylesiony, chociaż w tutejszych lasach istnieją trzy rezerваты przyrody. Mezoregion Równiny Wrzesińskiej jest w większości odwodniony, co objawia się niedoborem wilgoci w glebach. Opady roczne wynoszą 450–500 mm, a w ostatnich latach zdarzają się długotrwałe susze. Klimat miejscowy określa się jako umiarkowany, ale cieplejszy od wieloletniego w regionie i suchy. Pogoda jest kształtowana przez napływające z zachodu masy powietrza polarnomorskiego o zróżnicowanej temperaturze (Woś 1994). Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 8,0°C. Temperatura minimalna surowych zim spada do –28°(–30°C). Przeciętnie najzimniejszy jest styczeń, a najcieplejszy – lipiec. Okres wegetacyjny trwa 210–220 dni. Średnia roczna suma opadów wynosi 517 mm. W latach 1951–1980 najmniejsze opady wyniosły zaledwie 339 mm, a największe 628 mm. W 2018 roku w Poznaniu spadło 362 mm wody, w 2019 roku – 356 mm (za www.weatheronline.pl). Wilgotność względna powietrza jest największa

w grudniu i wynosi 89%. Usłonecznienie rzeczywiste trwa średnio w roku 1550 godzin. Na omawianym obszarze dominują wiatry zachodnie (Woś 1994).

Unia jest położona na terenie wyniesionym, ale w większości równinnym. Przez część miejscowości i park przepływa rzeczka Struga, z małą ilością wody. We wschodniej części parku i na obszarze do niego przyległym teren jest zabagniony i porośnięty turzycami.

ZARYS HISTORII UNII, PAŁACU I PARKU

Nazwa Unia, Uninio pojawiła się w latach 1287 i 1393, Una i Une oraz Unya w roku 1390. Wieś leży w powiecie słupeckim, 12 km na wschód od Wrześni, przy ujściu ciekun Unia do rzeki Strugi. W 1287 roku Unia była posiadłością Michała – kanonika poznańskiego. W XIV wieku pisali się stąd Tomisław, Mikołaj, Stanisław i Jan. Później majątnością zarządzali Hieronim Gostomski i Jędrzej Krzykowski. U schyłku XVIII wieku Unia wchodziła w skład dóbr graboszewskich Jędrzeja Mielęckiego. Następnie jej właścicielami byli Pawłowscy i Wichlińscy (SULIMIEŃSKI i in. 1892). W 1930 roku kolejnym właścicielem Unii został Tadeusz Chrzanowski. Jednym z potomków tej rodziny był Wiesław Chrzanowski – Marszałek Sejmu w latach 1991–93.

Pałac w Unii został zaprojektowany przez Kazimierza Rucińskiego, znanego poznańskiego architekta, który zaprojektował również m.in. pałace w Czekanowie, Niechanowie czy Górznie oraz hotel Polonia w Poznaniu. Pałac w Unii został wybudowany w 1914 roku na miejscu skromnego dworu z początku XIX wieku (ryc. 2). Jest to budynek piętrowy

na planie krótkiego prostokąta, o łącznej powierzchni około 1000 m², z dwoma parterowymi przybudówkami po obu stronach – jedna z nich o wyokrągłej elewacji. Na osi korpusu jest wąski jednoosiowy ryzalit ujęty lizenami i zwieńczony półkolistym naczółkiem z herbem właścicieli. Po obu stronach są skromniejsze naczółki wieńczące wąskie pozorne ryzalidy. Nad gzymsem znajduje się dekoracyjna balustrada zasłaniająca płaski dach budynku. W elewacji ogrodowej najbardziej zaskakujący i egzotyczny element architektury to narożne wieżyczki zwieńczone

Ryc. 2. Dwór w Unii; za DURCZYKIEWICZ (1912)

Fig. 2. The manor in Unia; according to DURCZYKIEWICZ (1912)

Ryc. 3. Unia na mapie z 1934 roku; 1:25 000

Fig. 3. Unia on the map from 1934; 1:25 000

Ryc. 4a. Pałac w Unii, 2020 rok – strona frontowa (fot. W. Antkowiak)

Fig. 4a. The Palace in Unia, 2020 – the front part (photo: W. Antkowiak)

Ryc. 4b. Pałac w Unii, 2020 rok – strona północna (fot. W. Antkowiak)

Fig. 4b. The Palace in Unia, 2020 – the northern part (photo: W. Antkowiak)

cebulastymi hełmami (LIBICKI & LIBICKI 2003). Przed wojną pałac był bardzo nowoczesnym obiektem, wyposażonym m.in. w centralne ogrzewanie. W 1939 roku został zajęty przez Niemców. Obecnie jest surową bryłą – brakuje okien, drzwi, podłóg i schodów

Ryc. 5. Kaplica z prochami dawnych właścicieli dóbr (fot. W. Antkowiak)

Fig. 5. Chapel with the ashes of the former owners of the property (photo: W. Antkowiak)

oraz wyposażenia. Budynek pałacu otacza rozległa polana łąkowa. Położenie majątku na mapie z 1934 roku oraz współczesny obraz pałacu zaprezentowano na rycinach 3 i 4.

Park o powierzchni 6 ha otaczający byłą rezydencję został założony prawdopodobnie na przełomie XIX i XX wieku. Obecnie jest częściowo zdziczały, w znacznym stopniu zaniedbany i o zatartym pierwotnym układzie. Nieopodal parku, w kaplicy (ryc. 5) znajdują się prochy dawnych właścicieli dóbr.

WYNIKI

W 2020 roku w parku stwierdzono 42 gatunki i odmiany drzew i krzewów należące do 17 rodzin. Nagozalążkowe są reprezentowane przez cztery gatunki z jedną odmianą, wszystkie z rodziny sosnowatych Pinaceae. Wśród rodzin okrytozalążkowych najliczniej reprezentowana była rodzina różowatych Rosaceae z dziewięcioma taksonami. Skład dendroflory parku w Unii w porównaniu z innymi parkami wiejskimi jest zbliżony. Dominują gatunki rodzime, a spośród gatunków obcego pochodzenia ilościowo przeważa klon jesionolistny. Wśród nagozalążkowych uwagę zwraca okazały świerk pospolity o obwodzie 277 cm.

W obrębie okrytozalążkowych ilościowo dominuje wspomniany wcześniej klon jesionolistny *Acer negundo* L. Pnie najgrubszych drzew mają obwody: 255, 220 i 208 cm, często z guzowatymi wyrostkami i próchniejącym odziomkiem. Liczne są okazałe jesiony wyniosłe *Fraxinus excelsior* L. – najgrubsze o obwodach pni: 360, 311, 283, 282, 256, 255, 254 i 240 cm. Najwyższe dorastają do około 30 m. Dość liczny jest również kasztanowiec zwyczajny *Aesculus hippocastanum* L. – najgrubsze okazy o obwodach 255 i 251 cm. Uwagę zwracają okazałe dęby szypułkowe *Quercus robur* L. – najgrubsze o obwodach 460 i 318 cm. Liczne są także drzewa rodzimych lip. Lipa drobnolistna *Tilia cordata* Mill. ma najgrubsze pnie o obwodach 363 i 271 cm, a lipa szerokolistna *T. platyphyllos* Scop. – o obwodach 420 i 229 cm. Najgrubsze drzewo wiązu szypułkowego *Ulmus laevis* Pall. osiągnęło obwód pnia 342 cm. Olsza czarna *Alnus glutinosa* (L.) Gaert., liczna w wilgotnej wschodniej części parku, jest reprezentowana przez okazy o obwodach 336 i 225 cm. Wysokim, okazałym drzewem o obwodzie 325 cm jest odmiana włoska topoli czarnej *Populus nigra* 'Italica'. Grab zwyczajny *Carpinus betulus* L. o obwodzie 272 cm był dotychczas jednym z dwóch pomników w omawianym parku. Grube drzewa o obwodach 340 i 315 cm rozwinęła wierzba krucha *Salix fragilis* L. Najgrubszymi drzewami w parku w 2020 roku były: dąb szypułkowy – 460 cm, lipa szerokolistna – 420 cm, lipa drobnolistna – 363 cm, jesion wyniosły – 360 cm, wiąz szypułkowy – 342 cm, wierzba krucha – 340 cm, olsza czarna – 336 cm i topola czarna odmiana włoska – 325 cm.

WYKAZ GATUNKÓW ORAZ ODMIAN DRZEW I KRZEWÓW UPRAWIANYCH W PARKU W UNII

NAGOZALĄŻKOWE – GYMNOSPERMAE

Picea abies (L.) H. Karst. – świerk pospolity – w dwóch miejscach: dwa wysokie drzewa o obwodach 277 cm, z jednym korzeniem wystającym nad powierzchnię gleby; drzewo o obwodzie 156 cm z wyciekami żywicy na pniu.

Picea pungens 'Glauc' – świerk kłujący odmiana sina – jeden okaz o intensywnie srebrzystoniebiesko wybarwionych igłach, o obwodzie 170 cm, obradza szyszki, w części południowo-wschodniej, opodal pałacu.

Pinus strobus L. – sosna wejmutka – jeden okaz o obwodzie 170 cm, o gęstej koronie, obradza szyszki, w sąsiedztwie świerków.

Pseudotsuga menziesii (Mirb.) Franco – daglezja zielona – jeden okaz o obwodzie 175 cm, obradza szyszki, część gałęzi korony usycha.

OKRYTOZALĄŻKOWE – ANGIOSPERMAE

Acer negundo L. – klon jesionolistny – pochodzi z Ameryki Północnej; gatunek dominujący w ca-

Ryc. 6. Klon jesionolistny – guzowate wyrośla na pniu (fot. W. Antkowiak)

Fig. 6. Boxelder maple – lumpy sprouts on the trunk (photo: W. Antkowiak)

Ryc. 7. Leżący nad Strugą klon jesionolistny (fot. W. Antkowiak)
Fig. 7. Boxelder maple lying over Struga river (photo: W. Antkowiak)

Ryc. 8. Rozwidlony klon jesionolistny o obwodzie 255 cm (fot. W. Antkowiak)
Fig. 8. A forked boxelder maple with a circumference of 255 cm (photo: W. Antkowiak)

Ryc. 9. Żagiew łuskowata na klonie jesionolistnym (fot. W. Antkowiak)

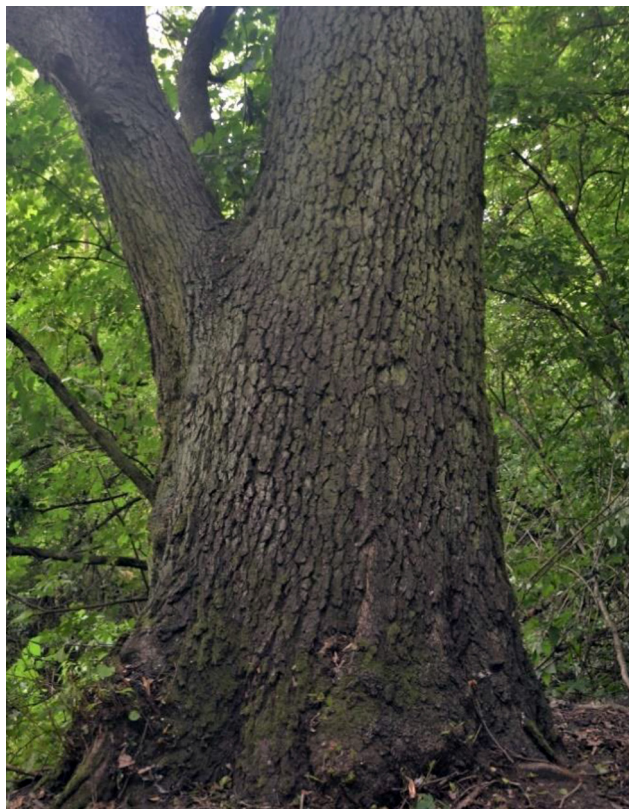
Fig. 9. *Cerioporus squamosus* on boxelder maple (photo: W. Antkowiak)

Ryc. 10. Wrośniak różnobarwny na klonie jesionolistnym (fot. W. Antkowiak)

Fig. 10. *Trametes versicolor* on boxelder maple (photo: W. Antkowiak)

łym parku. Stare okazy pochodzą z posadzenia, a bardzo liczne młodsze prawdopodobnie z samosiewu. Rosną przeważnie w formie dużych krzewów o kilku pniach, z których najgrubsze osiągają obwody 255, 220, 145 i 125 cm. Pędy przybierają dziwne kształty, rosną w różnych kierunkach, poziomo, do góry, znowu poziomo, ukośnie do powierzchni gleby, zakorzeniają się w niej, potem ponownie wznoszą się ukośnie lub rosną poziomo itd. Na pniach i pędach znajdują się guzowate wyrośla pąków śpiących. Przestrzenie między wyrośniętymi są lekko zagłębione, co sprawia, że pnie wyglądają, jakby były pofałdowane (ryc. 6). Z wyrośniętych wyrastają pionowo do góry pędy odroślowe. W części przyziemnej pędy i pnie się rozłamują i widać ich próchnienie. Na przykład we wschodniej części parku jeden gruby pień klonu spośród dwóch leży nad płynącą w dole Strugą. Ma częściowo czynne korzenie, dzięki czemu z guzowatych wyrośniętych w 2020 roku wyrosły pędy do 2 m wysokości, pozostała część pnia próchnieje (ryc. 7). Takich powalonych klonów jest dużo. Inny okaz, rozwidlony na wysokości 80 cm, ma obwody 220 i 145 cm, a przed rozwidleniem na wysokości 45 cm jego obwód wynosi 255 cm (ryc. 8). Korona drzewa jest bardzo szeroka, a dolne konary i gałęzie wrosły w glebę i się ukorzeniły. Na niektórych próchniejących pniach w ich dolnej części rozwinęły się korzenie przybyszowe, które osiągnęły glebę i są żywe. Okazów o jednym prostym pniu, zwykle krótkim, jest mało – najgrubszy ma obwód 208 cm i szeroką rozłożystą koronę. Te leżące na glebie i próchniejące dzięki wydawaniu odrośli żyją jeszcze długo. Klony są gęsto ulistnione i obficie owocują. Na próchniejących pniach i pędach rozwijają się grzyby: żagiew łuskowata *Cerioporus*

Ryc. 11. Pomnikowa olsza czarna o obwodzie 336 cm (fot. W. Antkowiak)

Fig. 11. Monumental European alder with a trunk circumference of 336 cm (photo: W. Antkowiak)

squamosus (Huds.) Quél. (ryc. 9) i wrośniak różnobarwny *Trametes versicolor* (L.) Lloyd. (ryc. 10).

Acer pseudoplatanus L. – klon jawor – nieliczny, najgrubszy o obwodzie 192 cm, z korzeniami wychodzącymi na powierzchnię gleby; drugi okaz o obwodzie 187 cm rośnie na polanie przed pałacem, w części południowej.

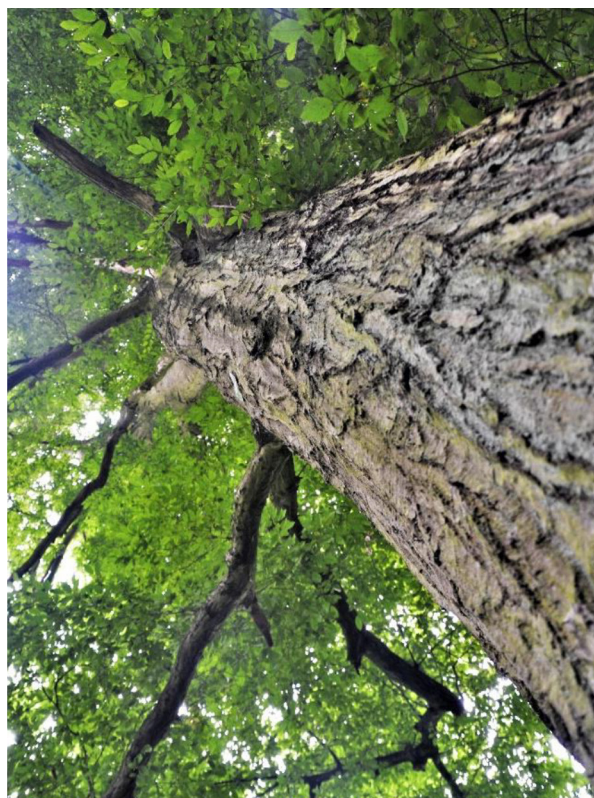
Aesculus hippocastanum L. – kasztanowiec zwyczajny – dość liczny, zwłaszcza w części południowo-zachodniej. Okaz o obwodzie 251 cm w odziomku ma dziuplę po odłamanym drugim pniu. W części zachodniej zachował się fragment alei kasztanowcowej złożonej z 15 drzew, najgrubsze o obwodzie 255 cm. W warstwie runa samosiew kasztanowca. Wszystkie drzewa w mniejszym lub większym stopniu uszkodzone przez szrotówkę kasztanowcowiaczką *Cameraria ohridella* Desch. et Dim. Larwy szkodnika zjadają miękisz asymilacyjny liści, co prowadzi do powstania tzw. min. Zmniejsza się wydajność fotosyntetyczna drzew, co skutkuje ich osłabieniem biologicznym.

Alnus glutinosa (L.) Gaertn. – olsza czarna – dość liczna we wschodniej, najbardziej wilgotnej części parku. Najgrubszy okaz ma obwód 336 cm, w odziomku krótkie przypory korzeniowe i tam zaczyna się próchnienie. Na wysokości 1,9 m wyrasta gruby żywy konar, na pniu ma niewielkie guzowate wyrośla. Jest to okaz pomnikowy (ryc. 11). Na stromych brzegach Strugi rosną dwa grube drzewa z odkrytymi częściowo korzeniami, jedno

Ryc. 12. Pomnik przyrody – grab zwyczajny o obwodzie 272 cm (fot. W. Antkowiak)

Fig. 12. Nature monuments – European hornbeam with a circumference of 272 cm (photo: W. Antkowiak)

z nich ma obwód 255 cm. Inne okazy w południowo-wschodniej części parku miały obwody: 192 cm – rośnie pochyło i 183 cm – pień w odziomku krzywy.

Betula pendula Roth – brzoza brodawkowata – jeden okaz o obwodzie 125 cm rośnie w części południowo-zachodniej parku.

Caragana arborescens Lam. – karagana syberyjska – stare, częściowo usychające krzewy, z pędami o obwodach od 50 do 47 cm, powyginanych i pokładających się na glebie.

Carpinus betulus L. – grab zwyczajny – piękny okaz we wschodniej części parku (ryc. 12). Ma prosty pień o obwodzie 272 cm, w odziomku z lekko tarczową nasadą (i tam zaczyna próchnieć) i szeroką, bardzo gęsto ulistnioną koronę. Jest uznany za pomnik przyrody. W innych częściach graby mają obwody 135, 117 i 106 cm, najgrubszy w miejscu pęknięcia kory i powierzchniowo łyka i drewna wytworzył drobne korzenie przybyszowe. Grab w części południowo-zachodniej ma pień o obwodzie 205 cm.

Corylus avellana L. – leszczyna pospolita – szerokie i wysokie okazy w różnych częściach parku.

Crataegus monogyna Jacq. – głóg jednoszyjkowy – okazy drzewkowate w różnych częściach parku, pień najgrubszego ma obwód 85 cm.

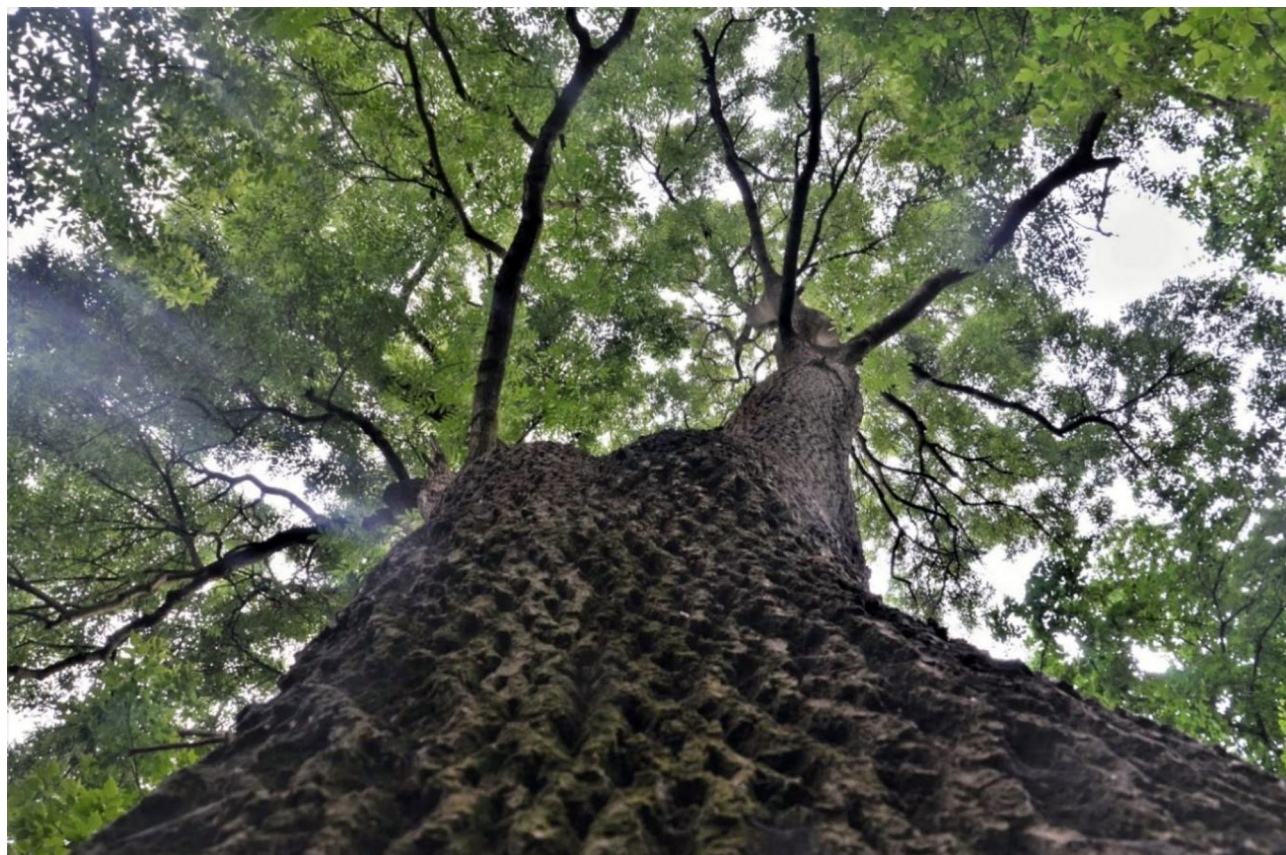
Euonymus europaeus L. – trzmielina zwyczajna – niewielkie krzewy w różnych częściach parku.

Fraxinus excelsior L. – jesion wyniosły – bardzo liczne okazy drzewa. Największy okaz ma pień o obwodzie 360 cm (ryc. 13); drzewo pomnikowe w południowo-wschodniej części parku. Inne wybrane drzewa mają obwody: 283 cm – na wysokości 80 cm, na wysokości 1,7 m jest rozwidłone na dwa potężne konary; 282 cm – korona lekko jednostronna; 311 cm – w dziupli po odłamanym konarze w próchnie znajdują się korzenie przybyszowe; 256 cm; 255 cm – rośnie lekko pochyło, korona bardzo szeroka; 254 cm; 240 cm – bardzo szeroka, ale luźna korona, z szyi korzeniowej wyrósł pęd odroślowy o obwodzie 42 cm, owoce zebrane w duże kiście; 205 cm – pień pochyły z guzowatymi wyrostkami. Jesiony rosną w całym parku i jako drzewa wysokie są widoczne z daleka. Drzewa zdrowe.

Lonicera tatarica L. – suchodrzew tatarski – dwie grupy szerokich krzewów w części południowo-wschodniej i południowo-zachodniej.

Lonicera xylosteum L. – suchodrzew pospolity – na dwóch stanowiskach, łącznie z poprzednim gatunkiem.

Malus domestica Borkh. – jabłoń domowa – dwa drzewa: jedno o obwodzie 125 cm, żywe, drugie martwe, o obwodzie 145 cm, w pobliżu odziomka

Ryc. 13. Najgrubszy w parku jesion wyniosły o obwodzie 360 cm (fot. W. Antkowiak)

Fig. 13. The thickest in the park European ash with a trunk circumference 360 cm (photo: W. Antkowiak)

wyrósł grzyb próchnilec długotrzonkowy *Xylaria longipes* Nitschke (ryc. 14).

Populus ×canadensis Moench – topola kanadyjska – grupa drzew, w tym trzy żywe o obwodach: 262, 253 i 193 cm, w koronach liczna jemioła.

Populus nigra 'Italica' – topola czarna odmiana włoska – jedno wysmukłe drzewo o obwodzie 325 cm (ryc. 15), z zasychającymi pojedynczymi gałęziami w koronie, w przyziemnej części pnia widoczne korzenie przybyszowe, które osiągnęły glebę.

Prunus cerasifera Ehrh. – śliwa wiśniowa (ałyca) – formy drzewiaste i krzewiaste w różnych częściach parku, wydają owoce.

Prunus padus L. – czeremcha pospolita – nieliczne formy drzewkowate, owocują.

Pyrus communis L. – grusza pospolita – młody okaz w części południowo-zachodniej.

Quercus robur L. – dąb szypułkowy – dość liczny, w różnych częściach parku, najgrubsze okazy o obwodach: 460 cm – pomnik przyrody (ryc. 16), w odziomku pnia wąskie pęknięcie korowiny i czarny wysięk; 318 cm – bardzo ładny, zdrowy; 225 cm i 218 cm.

Quercus robur 'Fastigiata' – dąb szypułkowy odmiana stożkowata – o szerszej koronie, o obwodzie 261 cm, w południowo-zachodniej części parku.

Rhamnus cathartica L. – szakłak pospolity – okaz krzewiasty, w południowo-wschodniej części; okaz drzewkowy o krótkim pniu o obwodzie 65 cm, lokalizacja jak wyżej.

Ribes spicatum E. Robson – porzeczka czerwona – niskie rośliny, w części wschodniej krzewy owocują, owoce czerwone, kwaskowate, ale smaczne.

Robinia pseudoacacia L. – robinia akacjowa – grupa drzew w południowo-wschodniej części parku, najgrubsze o obwodach 266 i 232 cm, w koronach obfitość jemioły.

Rosa canina L. – róża dzika – dwa niewielkie krzewy w części południowo-zachodniej.

Salix alba L. – wierzba biała – duże krzewiaste okazy w części wschodniej parku.

Salix fragilis L. – wierzba krucha – kilka dużych drzew, najgrubsze o obwodzie 315 cm, w części wschodniej, inne ma obwód 294 cm; wierzba o obwodzie 340 cm z kilkoma odłamanymi konarami.

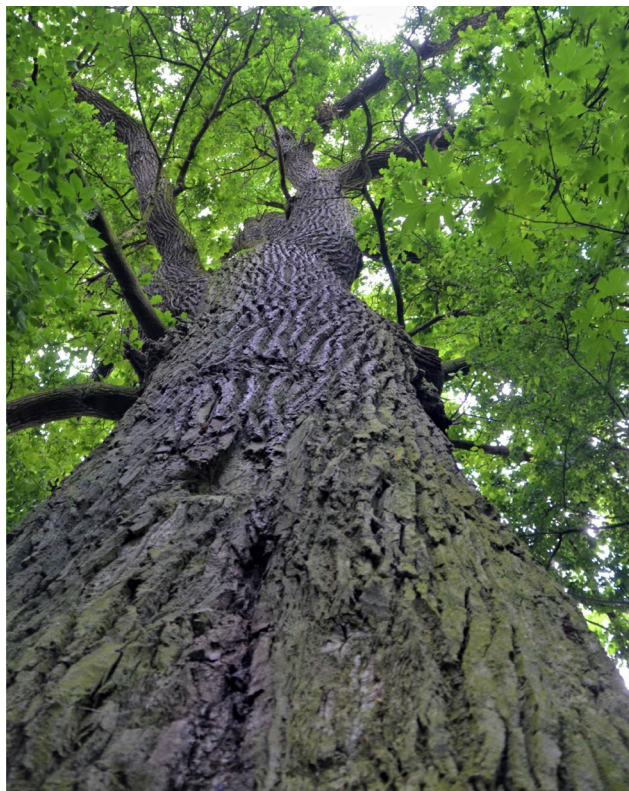
Ryc. 14. Próchnilec długotrzonkowy na próchniejących korzeniach jabłoni (fot. W. Antkowiak)

Fig. 14. *Xylaria longipes* on decaying apple tree roots (photo: W. Antkowiak)

Ryc. 15. Topola czarna odmiana włoska o obwodzie 325 cm (fot. W. Antkowiak)

Fig. 15. Black poplar 'Italica' with a circumference of 325 cm (photo: W. Antkowiak)

Ryc. 16. Dąb szypułkowy – pomnik przyrody o obwodzie 460 cm (fot. W. Antkowiak)

Fig. 16. Pedunculate oak – nature monuments with a trunk circumference of 460 cm (photo: W. Antkowiak)

Sambucus nigra L. – bez czarny – najliczniejszy krzew w parku, zwłaszcza w miejscach z dostępem światła; kwitnie i owocuje obficie.

Sorbus aucuparia L. – jarzab pospolity – młode drzewo w części południowo-zachodniej parku.

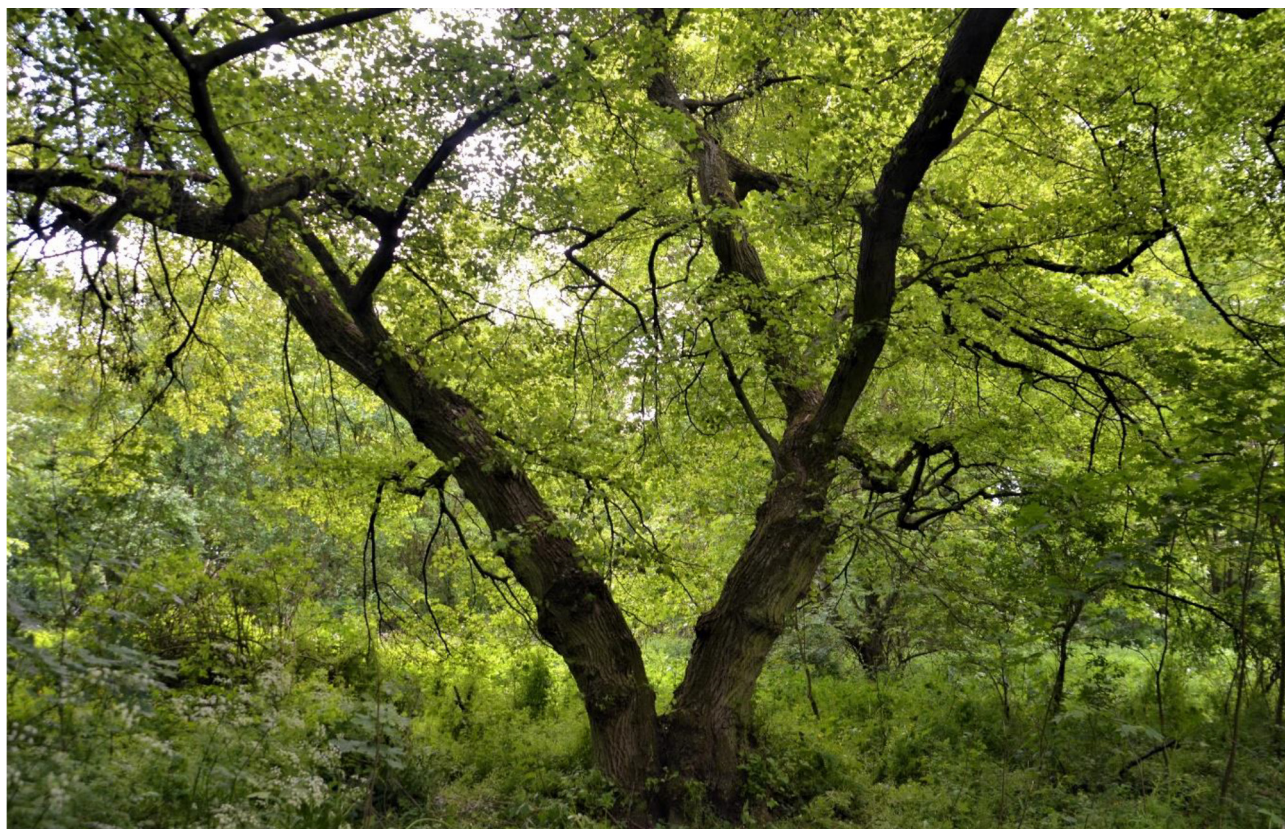
Sorbus intermedia (Ehrh.) Pers. – jarzab szwedzki – dwa okazy o obwodach 103 i 77 cm, na pniu w wielu miejscach spękana korowina.

Spiraea salicifolia L. – tawuła wierzbolistna – jeden szeroki kwitnący krzew, w części południowo-zachodniej.

Syringa vulgaris L. – lilak pospolity – grupa starych wysokich krzewów, w części południowo-zachodniej parku.

Tilia cordata Mill. – lipa drobnolistna – liczna, najgrubsze mają obwody: 363 cm – dziuplasta z korzeniami przybyszowymi wewnątrz dziupli; 271 cm – rośnie pochyło, w miejscu usunięcia dwóch konarów następuje próchnienie, w koronie liczna jemioła; 232 cm. Okaz o obwodzie 107 cm ma płaską parasolową koronę. Drzewo o dwóch pniach o obwodach 179 i 162 cm (ryc. 17) jest opanowane przez jemiołę.

Tilia platyphyllos Scop. – lipa szerokolistna – liczna, najgrubsza o obwodzie 420 cm, pierwotnie korona składała się z siedmiu konarów, obecnie w miejscu odłamania się dwóch powstała dziupla z kilkoma korzeniami przybyszowymi osiagającymi głębę oraz system cienkich korzeni przyby-

Ryc. 17. Lipa drobnolistna o dwóch pniach o obwodach 179 i 162 cm (fot. W. Antkowiak)

Fig. 17. Small-leaved lime with with two trunks with a circumference of 179 and 162 cm (photo: W. Antkowiak)

Ryc. 18. Lipa szerokolistna o obwodzie 420 cm z kilkoma korzeniami przybyszowymi wewnątrz dziupli (fot. W. Antkowiak)
Fig. 18. Large-leaved lime with a circumference of 420 cm with a few adventitious roots inside the hollow (photo: W. Antkowiak)

Ryc. 19. Najgrubszy w parku wierz szypułkowy o obwodzie 342 cm z wydatnymi przyporami (fot. W. Antkowiak)
Fig. 19. The thickest in the park European white elm with a circumference of 342 cm with large buttresses (photo: W. Antkowiak)

szowych uschniętych (ryc. 18), w południowo-wschodniej części parku. Inne drzewa lipy mają obwody: 229 cm; 215 cm – pień z guzowatymi wyrostkami; grupa sześciu drzew – najgrubsze o obwodach 209 i 193 cm.

Ulmus laevis Pall. – wiąz szypułkowy – dość liczny, najgrubszy (ryc. 19) o obwodzie 342 cm, ma wysoki, prosty pień z wydatnymi przyporami korzeniowymi, w odziomku otwarta dziupla z próchniejącym drewnem, w części południowo-wschodniej. Dwa większe okazy mają obwody 199 cm i 148 cm. Pierwszy rośnie w części południowo-zachodniej parku, drugi – w części południowo-wschodniej.

Ulmus minor Mill. emend. Richens – wiąz polny – w formie gęstych odrostów korzeniowych, w części południowej parku.

Viburnum opulus L. – kalina koralowa – jeden ładny krzew nad Strugą, w części wschodniej, można tu także napotkać niewielkie krzewy pochodzące z rozmnożenia za pomocą naturalnych odkładów poziomych.

Viscum album L. – jemięć pospolita – częsta, zwłaszcza na robinii akacjowej i topoli kanadyjskiej.

DRZEWZA ZASŁUGUJĄCE NA MIANO POMNIKÓW PRZYRODY

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 grudnia 2017 r. (ROZPORZĄDZENIE... 2017) w sprawie kryteriów uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody wskazuje dwa kryteria jako podstawę objęcia drzewa ochroną pomnikową: 1) obwód pnia drzewa mierzonego na wysokości 130 cm dla poszczególnych rodzajów i gatunków drzew oraz, lub 2) wyróżnianie się wśród innych drzew tego samego rodzaju lub gatunku w skali kraju, województwa lub gminy, ze względu na obwód pnia, wysokość, szerokość korony, wiek, występowanie w skupiskach, w tym w alejach lub szpalerach, pokrój lub inne cechy morfologiczne, a także inne wyjątkowe walory przyrodnicze, naukowe, kulturowe, historyczne lub krajobrazowe.

W parku istnieją pomniki przyrody: grab pospolity *Carpinus betulus* L. o obwodzie pnia 272 cm (w roku ustanowienia, czyli 1979, jego obwód wynosił 267 cm) oraz dąb szypułkowy, który w 1979 roku miał obwód 456 cm. Drzewami pomnikowymi są także: *Aesculus hippocastanum* L. – kasztanowiec zwyczajny – okaz o obwodzie 255 cm; *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn. – olsza czarna – dwa drzewa o obwodach 336 i 255 cm; *Fraxinus excelsior* L. – jesion wyniosły – jeden okaz o obwodzie 360 cm.

PODSUMOWANIE

Park w Unii, mimo zaniedbania i długotrwałego braku pielęgnacji, pełni ważną rolę biocenotyczną w lokalnym krajobrazie rolniczym.

W parku rosną drzewa i krzewy należące do 42 gatunków i odmian. Dominuje klon jesionolistny, a mniejszy udział mają: jesion wyniosły, dąb szypułkowy, lipa drobnolistna i szerokolistna, wiąz szypułkowy i kasztanowiec zwyczajny. Większość drzew jest zdrowa, niektóre wymagają usunięcia posuszu z koron.

Na szczególną uwagę zasługuje liczna, zróżnicowana morfologicznie populacja klonu jesionolistnego.

Przeważają gatunki rodzime.

W próchniejących dziuplach kilku gatunków wykształciły się korzenie przybyszowe, które osiągnęły głębę i wspierają drzewa w pobieraniu wody z solami mineralnymi oraz mechanicznie.

Na terenie parku rosną uznane za pomnik przyrody: grab pospolity oraz dąb szypułkowy (zarazem najgrubsze drzewo w parku); na miano pomnika przyrody zasługują cztery drzewa, które osiągnęły znaczne wymiary: kasztanowiec zwyczajny, jesion wyniosły oraz dwie olsze czarne.

Odnowienie zaniedbanego parku wymaga dużych nakładów finansowych i materiałowych, ale dla udokumentowania kultury materialnej Polaków jest godne rozważenia.

PODZIĘKOWANIA

Słowa podziękowania za pomoc w oznaczeniu grzybów kierujemy na ręce profesor Uniwersytetu Szczecińskiego dr hab. Małgorzaty Stasińskiej.

LITERATURA

- ANTKOWIAK W., CZEKALSKI M. (2019): Dendroflora parku pałacowego w Uzarzewie (województwo wielkopolskie). *Steciana* 23, 1: 3–17. doi: 10.12657/steciana.023.001
- CZEKALSKI M. (1970): Pomnikowe drzewa w parku wiejskim w Dąbrowce pow. Poznań. *Notatki Przyrodnicze* 4: 6–10.
- DURCZYKIEWICZ L. (1912): Dwory polskie w Wielkiem Księstwie Poznańskim. Nakładem L. Durczykiewicza w Czempiniu, Poznań
- KALCZAK P., WROŃSKA-PILAREK D. (2013): Dendroflora zabytkowego parku w Rzepiszewie (województwo łódzkie). *Nauka Przyroda Technologie* 7, 2, #26.
- KONDRACKI J. (2002): Geografia regionalna Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- LIBICKI M., LIBICKI P. (2003): Dwory i pałace wiejskie w Wielkopolsce. Dom Wydawniczy REBIS, Poznań.
- MICHAŁOWSKI A., SULIMIERSKA A., SZELĄGOWSKA T. (1994): Parki i ogrody zabytkowe w Polsce. Suplement 1. *Studia i Materiały. Ogrody* 1(7).
- MICHAŁOWSKI A., WENDLANDT J., ANDRUSZKIEWICZ K., SZELĄGOWSKA T., DĄBROWSKI K. (1992): Parki i ogrody zabytkowe w Polsce stan 1991 rok. *Studia i Materiały. Ogrody* 1.

- ROZPORZĄDZENIE Ministra Środowiska z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie kryteriów uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody. (2017). Dz.U. 2017, poz. 2300
- SENETA W., DOLATOWSKI J. (2003): Dendrologia. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- SULIMIERSKI F., CHLEBOWSKI B., WALEWSKI W. (1892): Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. T. 12. Kasa im. Józefa Mianowskiego, Warszawa.
- Woś A. (1994): Klimat Niziny Wielkopolskiej. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.
- ZACHARIASZ A. (2008): Zabytkowe ogrody – problemy rewaloryzacji, utrzymania i zarządzania w świetle zaleceń Karty florenckiej. Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego 10: 150–161.